

SÜTTEN AĞZIM YANDI 1932

Mahmut Yesari 1895-1945

GENEL BAKIŞ

"Kaleminden kazanan yazar"lar arasında değerlendirebileceğimiz Mahmut Yesari, hayatı boyunca geçimini yazdığı eserlerden kazanmıştır. Bu nedenle edebiyatın çok çeşitli mecralarında kalem oynamış ve çok sayıda eser kaleme almıştır. Dönemindeki diğer yazarların aksine belirli bir zümre için yazmamış, toplumsal sorunları kendine has bir bakış açısıyla ele almıştır. Bu bakış açısının en dikkate değer ürünü, Türk Edebiyatı Tarihi'nin ilk işçi romanı olan "Çulluk (1927)" adlı eseridir. Bunun yanı sıra çok sayıda eser kaleme almış olan her yazar gibi yer yer tekrara düşmüş, bazı eserlerinde dikkate değer bir estetik seviye yakalayamamıştır. En nihayetinde yazarın en dikkat çekici yönü, yaptığı çok keskin karakter analizleri ve gözlemleridir. Yazar bu gözlem gücünü, sıradan yaşamın, eğlence hayatının bizzat içerisinde geçirdiği, ardından verem hastalığıyla sonlanmış olan yaşam tarzından almıştır.

"Sütten Ağzım Yandı" başlıklı eser, dört farklı monologdan oluşmaktadır. Her bir monoloğun kendisine özgü bir teması mevcuttur. Ancak bütün baş karakterlerin başından geçen olaylara karşı davranışları, hayata karşı bir mücadele niteliğinde olduğundan eserde bir bütünlük yakalanmıştır. Nitekim her bir monologdan sonra diğer monoloğun baş kişisi sahneye girer ve kendi başından geçen olayı anlatır detaylandırır.

KİŞİLER

Durmuş (Birinci monoloğun baş kişisi) Gündelik işlerde çalışan Durmuş, sakar bir karakter olduğu için uzun süreli çalıştığı işlerin hepsinden kovulmaktadır. En sonunda aşçı çırağı yapmak için bir lokantada işe başlamıştır. Ancak yaptığı büyük sakarlıklar nedeniyle bu işten de kovulmuştur.

Bahri (İkinci monoloğun baş kişisi) Oldukça kalabalık bir tramvay yolculuğu sırasında Bahri cüzdanını çaldırıldığı için müthiş bir telaşa kapılmıştır. Gereksiz eşyaların ve yalnızca beş liranın bulunduğu cüzdanı çalındığı için polise gitmiş, kıyameti koparmıştır. Ancak en nihayetinde Bahri şaşkınlıkla karışık bir sevinç yaşayacak ve yersiz telaşının gerçek nedenini anlayacaktır.

Fatma (Üçüncü monoloğun baş kişisi) Tam elli yıldır uyuyan bir genç kızdır. Uyandığında çevresindeki elli yıllık değişimi büyük bir şaşkınlık ve korkuyla gözlemler. Önce olan biten hiçbir şeye anlam veremez ve sadece korkar. Ancak radyoda dinledikleri sayesinde her şeyin farkına varacaktır.

Behlül (Dördüncü monoloğun baş kişisi) Romantik bir genç şair olan Behlül, çevresindeki insanların sanatına tepkisiz kalmasına çok içerlemektedir. Uzun bir süredir şiir yazmasına karşın hiçbir kitap yayımlanmamıştır. Sonunda yakın bir arkadaşının sunduğu fırsat sayesinde meşhur olmanın planlarını kurar ancak beceriksizliği nedeniyle bu büyük fırsatı kaçıracaktır.

ÖYKÜ

Birinci Monolog (Sütten Ağzım Yandı), Durmuş'un aşçılık macerası Durmuş, gündelik işlerle çalışan fakat sakarlığı yüzünden bir türlü uzun süreli iş bulamayan bir karakterdir. Şimdiki işiyse, bir lokantada aşçının çırağı yapmaktır. Aşçı bağıra çağıra Durmuş'u süt almaya gönderir ve sonrasında da sütü kaynatmasını ister. Sütü getirip ocağın üstüne koyan Durmuş'a bir mektup gelir. Teyzesinin oğlu aldığı yeni arabayla Durmuş'u aynı gün gezdirmek istemektedir. Çok heyecanlanan Durmuş, mektubu okurken sütü ocakta unutur ve böylece süt taşar. İyice sinirlenen aşçı, Durmuş'u azarladıktan sonra tekrar süt almaya gönderir. Ancak bu sefer de Durmuş sütü lokantaya taşıırken yere düşürmüştür ve bütün süt heba olmuştur. Sinirinden ne yapacağını şaşırarak aşçı tekrar Durmuş'u süt almaya gönderir. Durmuş geri gelip sütü ocağa koyduğunda teyzesinin oğlu lokantaya gelmiştir ve onu gezmeye götürmek istemektedir. Bu teklife dayanamayan Durmuş, sütü yine ocakta unutup dışarıya çıkar. Ancak otomobille giderlerken ocaktaki süt aklına gelir ve koşu koşu lokantaya gider. Ancak süt yine taşmıştır. Bunun üzerine aşçı, Durmuş'u işten kovar. Durmuş da lokantacılığın kendisine göre bir iş olmadığını düşünerek avunur ve ilk perde böylece kapanır.

İkinci Monolog (Cüzdanimi Çaldılar), Bahri'nin yersiz telaşı Büyük bir telaşla sahneye Bahri girer. Cüzdani çalındığı için deliler gibi yakınmaktadır. Elini tekrar ceplerinde gezdirir fakat yine de cüzdani bulamaz. Cüzdanın içinde beş lira parası kalmıştır, bunun dışında eski bir fotoğraf, eski pullar ve kırk beş kilo olduğunu gösteren bir baskül kartı vardır. Şimdi bu kendince değerli eşyaları çaldığı için kendi kendisine şikayet etmekte ve üzülmemektedir. Üstelik pazar günü arkadaşlarıyla gezintiye çıkmayı planladığı için çalınan son beş liraya da muhtaçtır. Olayın nasıl gerçekleştiğini aktarır: Çok kalabalık bir tramvayın içinde sıkışık bir halde durmaktadır. Bir anda cebine bir elin sokulduğunu hisseder. Hemen ardından cüzdanimi kontrol eder ancak yerinde bulamaz. Kafasını kaldırdığında bir gencin telaşla tramvaydan çıkmak üzere olduğunu görür. Arkasından "hırsız!" diye bağırır da gence yetişememiştir ve tramvayın kapıları kapanmıştır. Ardından tramvaydaki şahitlerle birlikte karakola gidip ifade vermiştir. Şimdi pazar günkü geziye nasıl katılacağını düşünüp durur. En sonunda arkadaşlarına bir mektup yazarak gelebileceğini bildirmeye karar verir. Mektubu göndermek için ihtiyacı olan pulu arar. Çekmeceyi açar ve ani bir şokla kendinden geçer: Kaybettiği cüzdani çekmededir. Bunun ne tür bir sihirbazlık olduğunu düşünerek bir buhran geçirir. Ancak en nihayetinde akli başına gelince gerçeğin farkına varır; bu sabah evden çıkarken cüzdanimi yanına almayı unutmuştur. Büyük bir sevinç yaşayan Bahri, bir önceki mektubu yırtarak arkadaşlarına yeni bir mektup yazar. Başından geçen bu komik hikayeyi onlarla paylaşacağını söyleyip mektubu gönderir.

Üçüncü Monolog (Uyuyan Kız), Elli yıllık bir uyku Fatma uykudan uyandığında üzerindeki elbiseler en az elli yıl öncesine aittir. Çok yorgun ve bitkin bir şekilde uykusundan uyanır ve etrafını gözlemeye başlar. Çevresindeki garip aletlere bir anlam veremez; radyo, elektrik düğmeleri gibi elektronik cihazların hiçbirini tanımamaktadır. Dışarıya bir göz atmak için pencereye gider. Eskiden beri tanıdığı, bildiği konağın durumunu merak etmektedir. Ancak konak şimdi bir mektebe dönüşmüştür. Kızların ve erkeklerin yan yana olmalarını garipsen. Kızların başlarında örtü olmaması da çok garibine gider. En çok dikkatini çeken şeyse saç şekilleri olmuştur. Fatma hayretle kız ve erkek çocuklarını birbirinden ayırt etmeye çalışır ancak bunu başaramaz. Dışarıya göz gezdirirken evlerin bile ne kadar değiştiğini, ruhsuzlaştığını fark eder. Hemen sonra motorlu araçları görüp şoka girer; bu araçların nasıl olup da atsız hareket edebildiklerini anlayamaz. Fatma dışarıyı gözetlerken bir anda sokak kalabalıklaşır, toplaşanlar bir merasim yapıyor gibidirler. Kalabalık iyice artar, çocuklar ellerinde bayraklarla koşuşturmaktalardır. Korku ve heyecandan ne yapacağını şaşırarak Fatma, korkudan odanın içerisindeki radyoya sarılır. Yanlışlıkla çalıştırdığı radyodan bir erkek sesi gelince Fatma iyice deliye döner. Radyonun içine bir insan kaçtığını düşünür. Radyodaki ses, eski Osmanlı düzenini kötülemekte ve Meşrutiyet'in yıldönümünü kutlamaktadır. Fatma, imparatorluk düzeni hakkındaki bu kötü sözleri duyunca padişah tarafından kellesinin gideceğini düşünüp korkar ve saklanmaya çalışır. Radyodaki ses, elli yıl öncesiyile bugünü kıyaslar ve baskı düzeninin sona ermiş olduğu yıldönümünü sevinçle kutlar. O anda Fatma olan bitenin farkına varır. Tam elli yıldır uyumaktadır. Ancak şimdi, böyle bir dünyada uyandığına pişman olup tekrar uykuya dalar.

Dördüncü Monolog (Kaçırılmış bir Fırsat), Meşhur olamamış bir şair Uzun bir süredir şiirle ilgilenen Behlül, büyük bir fırsatı kaçırdığından yakınmaktadır. Sahneye büyük bir üzüntüyle girerek hayat hikayesini ve kaçırdığı fırsatı anlatır. Behlül uzun bir süredir romantik şiirler yazmaktadır. Ancak sanata verdiği önem, başta ailesi olmak üzere herkes tarafından küçümsenir. İşsiz güçsüz bir adam muamelesi görmektedir. Çevresinde Behlül'ün şairliğini önemseyen iki kişiden biri Tayfur adındaki arkadaşındır. Bir gün Tayfur, Behlül'e büyük bir dram yazmasını ve bunu kitaplaştırmasını söyler. Bu fikir Behlül'ün aklına yatmıştır. Bunun üzerine "Cardalamadayda" adını vereceği destan formunda bir dram kaleme almıştır. Behlül'ün şairliğini önemseyen bir diğer kişiye, komşu eczacının oğlu Şükrü'dür. Behlül'ün kitap yazdığını duyunca ona yardım etmek istemiştir. Bu nedenle sık sık eczaneye gelen Bahtiyar adında büyük bir kütüphane sahibi olan adamla Behlül'ü tanıştırmak ister. Behlül bu haberi alınca çok heyecanlanır ve meşhur bir şair olmanın hayallerini kurmaya başlar. Buluşmak için bankada birikmiş parasını çekerek yeni kıyafetler alır. Buluşma günü geldiğinde odasında hazırlanırken babasının yadigar pırlanta yüzüğünü de gizlice takarak, kütüphane sahibini etkilemeyi planlar. Yüzüğü parmağına takıp dışarı çıkmak için hazırlanırken, parmağındaki yüzük bir anda kayarak yere düşer ve kaybolur. Annesinin odaya bıraktığı mumla karyolanın altında yüzüğü aramak isteyen Behlül, önce üzerindeki elbiseleri tutuşturur, daha sonra da odayı yakar. İtfaiye ekiplerinin son anda yetişmesiyle kurtulur. Ancak buluşmaya gidememiştir zira elbiseleri yanıp mahvolmuştur. Böylece romantik şair Behlül, talihine yanarak sahneyi terk eder.

TEMALAR

Sakarlık (Birinci Monolog) Metindeki ilk monoloğun ana teması, sakarlığın olumsuz sonuçlarıdır. Nitekim anlatıcı kişi olan Durmuş, sakarlığı nedeniyle bir türlü uzun süreli bir iş bulamamaktadır. En sonunda bir lokantada aşçı çırağı olarak çalışmaya başlamıştır. Ancak bu gündelik işten de sakar karakteri nedeniyle çok geçmeden kovulur. En basit işlerden biri olan süt taşıma ve kaynatmayı bile becerememektedir. Bu nedenle Durmuş, sakar bir insan olarak gündelik işlerde çalışmaya mahkûmdur.

Telaş (İkinci Monolog) İkinci monolog, karakteristik bir özellik olan telaş teması üzerinde şekillenmektedir. Ana karakter Bahri, cüzdânını çaldırıldığını düşünüp büyük bir telaş içerisine girer. Metnin mizahi unsurlarını şekillendiren bu telaşlı karakter yapısıdır. Öyle ki en nihayetinde cüzdânını aslında çaldırmadığının, sadece evde unutmuş olduğunun farkına varır. Monologda şu halk deyimine yer verilmesi de, metnin ana temasını güçlendirmektedir: "Allah gariban kulunu sevindirmek için önce eşeğini kaybettirir, sonra da buldururmuş."

Toplumsal değişim (Üçüncü Monolog) Elli yıldır uyuyan bir genç kızın karşılaştığı toplumsal sorunları konu edinen üçüncü monoloğun ana teması, toplumsal değişimdir. Keza ana karakter Fatma, elli yıllık uykusundan uyandıktan sonra çevresindeki her şeyi büyük bir hayretle sorgulamaya başlar. Karşılaştığı bu değişim bir imparatorluğun cumhuriyete dönüşmesinin izlerini taşımaktadır. Bu nedenle Fatma, elektrik aletlerden toplumsal davranış kurallarına kadar birçok değişime anlam veremez. En nihayetinde bu döneme ait olmadığını düşünerek tekrar uykuya dalmaya karar verir.

Şöhret (Dördüncü Monolog) Meşhur olmak isteyen bir şairin yaşadığı olayların konu edildiği son monoloğun ana teması, şöhrettir. Behlül uzun bir süredir şiirle uğraşan bir sanatçısıdır. Ancak bu uğraşı, çevresindekilerin ilgisini kazanamamıştır. Şöhret olup herkes tarafından tanınmayı amaçlayan Behlül'ün karşısına bir fırsat çıkar. Ancak sanatçı kişiliğine karşın gündelik işlerde gösterdiği beceriksizlik nedeniyle bu fırsatı da kaçıracaktır. En nihayetinde monolog, şöhret olma arzusunun insan karakterinde yarattığı etkilerin izlerini ortaya koymaktadır.

KARAKTER ANALİZİ

Durmuş (Sakar)

Karakter Uzun süredir bir iş arayışında olan Durmuş, sakar bir karakterdir. Girdiği çeşitli gündelik işlerde bu sakarlığı nedeniyle başarısız olmuştur. Monoloğa konu olan işinde de kendisine verilen süt kaynatma görevini bu sakarlıktan ötürü başaramaz, süt şişesini devirip kırar ya da sütü ocakta unuttur. Bu karakter yapısıyla çalıştığı en son işten de kovulur.

Aktivite Durmuş, bir işte uzun bir süre çalışmak ve dikiş tutturmak için uğraşmaktadır. Bu temel etkinliği uyarınca çeşitli işlere girip çıkmaktadır. En nihayetinde girdiği lokantada aşçı çırağı olarak çalışmaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Sakar Durmuş kendisine verilen süt kaynatma görevinde sakarlığı nedeniyle başarısız olmuş, süt şişesini düşürüp kırmıştır. "Sütçüden çıkar çıkmaz ayağım bir sivri taşta takılmaz mı? Haydi ben, yüzü koyun yere yapışverdim! İnanır mısınız? Bu şişeler camlar da pek fena bir icat canım... Hani kırılmak, param parça olmak için bahane arıyorlar..."

Bahri (Telaşlı)

Karakter Oldukça telaşlı bir karakter olan Bahri, cüzdânını kaybettiğini sanarak gereksiz bir telaş içerisine girmiştir. Cüzdânın içerisinde değerli hiçbir şey bulunmamasına karşın telaşına engel olamaz. Polise şikayet edip çevredeki insanları da büyük bir telaşa sokmuştur.

Aktivite Bahri'nin temel etkinliği, kaybettiğini düşündüğü cüzdânını aramaktır. Aynı zamanda hafta sonu arkadaşlarıyla çıkacağı gezintinin planlarını yapmaktadır.

ÖRNEK ANILAR

Telaşlı Bahri cüzdânının tramvayda çalındığını düşünerek büyük bir telaşa kapılır ve etrafındakileri de bu telaşa ortak eder. “Tutun!... Kaçıyor! Polis yok mu? Herif top ağzından gülle çıkar gibi fırlamış, kalabalığın arasından sıvışıp gitmişti... arkasından koşacaktım; lakin bir küçük hanım, benim telaşımdan ürkütü, şemsiyesini düşürdü, onu almak istedi, tramvayın içi de karışmıştı.”

Fatma (Şaşkın)

Karakter Elli yıllık bir uykudan uyanan Fatma, çevresindeki değişimi hayretle gözlemleyen şaşkın bir karakterdir. Gördüğü her şeye şaşırır ve hiçbir anlam veremez. Şahit olduğu toplumsal değişime hiçbir anlam verememektedir.

Aktivite Fatma'nın temel etkinliği, elli yıllık bir uykudan uyandıktan sonra çevresindeki dönüşümü anlamlandırma çabasıdır.

ÖRNEK ANILAR

Şaşkın Fatma uyandıktan sonra pencereden dışarıya bakar ve otomobilleri görerek büyük bir şaşkınlığa kapılır. “Neler görüyorum?... Acaba rüya mı? (Kendi kolunu çimdikler) Ay.... Hayır! Rüya görmüyorum. (Tekrar bakar ve korku ile geri çekilir) Atsız arabalar... vallahi, billahi, atsız...”

Behlül (Romantik)

Karakter Bir şair olan Behlül, aynı zamanda çok romantik bir karakterdir. Bu karakter yapısının bir gereği olarak genellikle hep üzgün ve melankoliktir. Şiirlerinin kimse tarafından değer görmediğine ve meşhur olamadığına yakındır.

Aktivite Meşhur olmanın peşindedir. Behlül'ün en büyük hayali, bir gün ünlü bir şair olup şiirlerini herkesin okumasıdır. En sonunda yakaladığı bir fırsatı değerlendirmek için elinden geleni yapar.

ÖRNEK ANILAR

Romantik Behlül sürekli bir şekilde ağlak şiirler okuyarak talihinden yakındır. “Artık bitti... Her şey bitti.. Mahvoldu... Sende gittin, senin de arkandan/ Ağladım, ağladım, fakat insan/ Ağlamaktan da korkuyor, miskin!”